

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248268

ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้:
ภาพสะท้อนจากเรื่องเล่าของครูไทยพุทธ

สิริไพลิน สิงห์อินทร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2554

600253253

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248268

ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้:
ภาพสะท้อนจากเรื่องเล่าของครูไทยพุทธ

สิริไพลิน สิงห์อินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2554

ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้:
ภาพสะท้อนจากเรื่องเล่าของครูไทยพุทธ

สิริไพลิน สิงห์อินทร์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี

..... กรรมการ
อาจารย์ ดร.อภิญา เพ็องฟูสกุล

..... กรรมการ
อาจารย์ ดร.อรญา ศิริผล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....
อาจารย์ ดร.อภิญา เพ็องฟูสกุล

23 กันยายน 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

ความดีงามที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์นี้ ขออุทิศแด่ แม่เฒ่า พี่โจ และผิงดาว

กราบทำขอบพระคุณพ่อกับแม่ ผู้มอบสิ่งดีงามให้แก่ชีวิตของคุณเสมอมา ขอขอบคุณอย่างหาที่สุดมิได้ สำหรับอาจารย์ทุกท่าน โดยเฉพาะ อาจารย์อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, อาจารย์ อรัญญา ศิริผล และอาจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี “ขอบคุณสำหรับความรู้ในตำรา ความเมตตา กรุณา ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ และโอกาสที่มอบให้แก่ชีวิตของปาล์ม ขอขอบคุณที่ส่งเสริมค่ะ” ขอขอบคุณอาจารย์จามรี เชียงทอง “ขอบคุณสำหรับทุกสิ่งทุกอย่างนะคะอาจารย์” ขอขอบคุณอาจารย์ ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ “ข้อคิดเห็นของอาจารย์ทำให้งานคมขึ้นมากค่ะ” ขอขอบคุณครูภิญโญ ครูผู้สอนการเขียนเรียงความ ขอขอบคุณบังรินทร์ ครูสังคมศึกษาที่เก่งที่สุดในโลก ขอขอบคุณอาจารย์ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผู้เป็นแรงบันดาลใจในงานจัดเขียน และขอบคุณสำหรับคำถามที่ว่า “ปาล์มมี บ้านคุณอยู่ที่ไหน”

ขอขอบคุณ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม และบัณฑิตวิทยาลัย สำหรับทุนการศึกษา

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ทั้งครูไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม ขอขอบคุณจุฬารัตน์ คำรงวิถิธรรม, ส่วนวัสดุ จะนีออง, อาจารย์ชาگیر พิทักษ์กุ่มพล และคุณมุฮัมหมัด คือราแม ทุกท่านคือสะพานเชื่อมต่อให้ปาล์มได้พบกับผู้ให้ข้อมูล ขอขอบคุณอาจารย์ไกรศักดิ์, คุณอิง และพี่เจน ที่ใจกว้างเอื้อเพื่อให้ปาล์มได้สัมผัสหนังเรื่อง “พลเมืองจูลิง” อย่างใกล้ชิด “ปาล์ม เชื่อว่าความตั้งใจดีของเราทุกคน จะนำสันติภาพมาสู่ปัดตานี”

ขอขอบคุณผู้สนับสนุนด้านภาษาอังกฤษ พี่เอ๋, พี่เม้ง, พี่ก่อน, ดัน และพี่ไก่ ขอขอบคุณ โจ้เทวา, บลูมูน และอ้วนจ๋า สำหรับการพิสูจน์อักษร ขอขอบคุณจ๊ะอู๋ แอ้ และอ้อย ที่คอยดูแล เอื้อเพื่อในระหว่างเก็บข้อมูล ขอขอบคุณแอ๊ด, อีฟ, พี่เจี๊ยบ และน้อง สำหรับมุมมองในการเขียน วิทยานิพนธ์ และยังได้ช่วยคอยดูแลส่งข้าวส่งน้ำยามปาล์มเจ็บป่วย ขอขอบคุณคนบ้านสวนสายลม จอย ผู้คอยห่วงใยดูแลทั้งสุขภาพกายและใจ ขอขอบคุณพี่ป๊อ, พี่ยุ่น, จู๊บ, เก็ง, นิ, พี่ผะ, ฐา, พี่จิว, พี่เป็ด, พี่เต๋อ, และกัลยาณมิตรอีกมากมายที่มีอาจเอ่ยนามได้หมด ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจที่ อบอุ่นงดงาม ขอขอบคุณพระจันทร์ผู้ชาย “ที่รัก เข้าใจ เชื่อใจ ให้กำลังใจ เลี้ยวเข็ญ และอยู่เคียงข้าง กัน” ทำยที่สุด ขอขอบพระจันทร์ผู้หญิง ขอขอบคุณที่ทำให้รู้จักคำว่า “คน” ดีขึ้น

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้:
ภาพสะท้อนจากเรื่องเล่าของครูไทยพุทธ

ผู้เขียน นางสาวศิริไพฑิณ สิงห์อินทร์

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. อภิญญา เฟื่องฟูสกุล

บทคัดย่อ

248268

วิทยานิพนธ์นี้เป็นอีกหนึ่งความพยายามในการทำความเข้าใจถึงปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในประเด็นความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์และศาสนา หน่วยการวิเคราะห์คือ “เรื่องเล่า” หลากหลายรูปแบบทั้งประวัติศาสตร์นิพนธ์ งานเขียนของนักวิชาการ งานวรรณกรรม บทเพลงและภาพยนตร์ หัวใจของงานอยู่ที่ เรื่องเล่าจากชีวิตและประสบการณ์ของครูไทยพุทธ เริ่มต้นตั้งแต่พื้นเพภูมิปัญญา เส้นทางการเป็นครู การใช้ชีวิตในพื้นที่ก่อนเกิดความรุนแรง รวมถึงชีวิตครูในบริบทของเหตุการณ์ความไม่สงบนับแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน วิธีการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ วิธีการวิเคราะห์เรื่องเล่าใช้ การตีความแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจก (intersubjective) เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปะทะประสานกันระหว่างแนวทางวัฒนธรรมของผู้เล่าเรื่องกับผู้ศึกษา การพิจารณาเรื่องเล่าด้วยวิธีการนี้จะทำให้เห็นว่าครูลocate ของตน, นักเรียน, ผู้ก่อความไม่สงบ, รัฐ และชาวบ้านอย่างไรในเรื่องเล่า รวมถึงการวิเคราะห์ว่าตรรกะ, ความรู้สึก และอารมณ์ เบื้องหลังเรื่องเล่าคืออะไร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษานี้ ได้แก่ เรื่องเล่า, ความรุนแรง และรัฐไทยกับมลายูมุสลิมบนความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนา

ในงานชิ้นนี้ผู้เขียนพยายามเสนอให้เห็นว่า “ความเป็นอื่น” ได้ถูกสร้างขึ้นโดยวาทกรรมที่หลากหลาย ทั้งวาทกรรมจากรัฐ วาทกรรมปัตตานี และวาทกรรมวิชาการ ทั้งยังถูกยกระดับให้เป็นปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และศาสนา ที่แข็งแกร่งแหลมคม จนเป็นเหตุนำไปสู่ความรุนแรงหลายรูปแบบ

โดยเฉพาะการสร้างภาพเหมารวมต่อชาวมลายูมุสลิมโดยวาทกรรมรัฐ ได้ก่อให้เกิดความรุนแรงทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความแตกแยกขึ้นในหมู่คนท้องถิ่น ทำให้ความสัมพันธ์ของคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา เกิดช่องว่างต่อกันมากยิ่งขึ้น และยังทำให้เกิด ความรุนแรงอย่างอื่น

ตามมา เช่น เกิดความรุนแรงทางตรง ทำให้ประชาชนจำนวนมากต้องล้มตาย นั้นรวมถึงความตายของครู ซึ่งยังเป็นที่ยกย่องว่า เหตุใดครูจึงตกเป็นเป้าของการใช้ความรุนแรงมาโดยตลอด การทำหน้าที่ครูได้ถูกตั้งคำถามว่า เป็นตัวแทนของอำนาจรัฐ เป็นหุ่นเชิดที่ทำตามการชักใยจาก วาทกรรมรัฐ ที่ต้องการกลืนกลายชาวมลายูมุสลิมให้เป็นไทย จึงทำให้ฝ่ายต่อต้านจงใจทำร้ายครู เพื่อตอบโต้กับฝ่ายรัฐ

ผลการศึกษาพบว่าเรื่องเล่าจากชีวิตและประสบการณ์ของครูไทยพุทธให้คำตอบสำคัญ 3 ประการคือ ประการแรก เรื่องเล่าของครูไทยพุทธบ่งบอกว่า พวกเขาไม่ได้เป็นหุ่นเชิดตาม วาทกรรมของรัฐ บางครั้งพวกเขาถูกวาทกรรมรัฐครอบงำทั้งที่โดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว แต่ในบางขณะ พวกเขาก็วิพากษ์วิจารณ์วาทกรรมดังกล่าว ประการที่ 2 คำนิยามที่ครูไทยพุทธมีให้ต่อชาวมลายูมุสลิมมิได้แบนราบ อย่างคำนิยามของรัฐที่มองชาวมลายูมุสลิมด้วยสายตาของความเป็นอื่น ครูไทยพุทธให้คำนิยามต่อชาวมลายูมุสลิม อย่างซับซ้อนหลากหลาย ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ชาวมลายูมุสลิมแม้จะเป็นคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา แม้จะเป็นคนอื่น แต่ก็มิใช่ศัตรูคู่ตรงข้ามเสมอไป ประการที่ 3 คือ ผู้เขียนพบว่าอารมณ์ความรู้สึกที่ครูไทยพุทธเล่าถึงชาวมลายูมุสลิมนั้น เป็นความรู้สึกที่คลุมเครือ (ambivalences) ครูไทยพุทธทั้งรักผูกพันและชื่นชมชาวมลายูมุสลิม ในขณะที่อีกด้านหนึ่งพวกเขาก็รู้สึกหวาดระแวง กลัว และเกลียดชังชาวมลายูมุสลิม การเล่าเรื่องของครูไทยพุทธสะท้อนถึงความทรงจำที่ทั้งสวยงามและขมขื่น การเล่าเรื่องเป็นดั่งพื้นที่พิเศษที่เปิดโอกาสให้เรื่องเล่าได้ทำหน้าที่ทบทวนความสัมพันธ์ ระหว่างคนต่างชาติพันธุ์และศาสนาว่า แท้ที่จริงแล้วพวกเขานั้นยังต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

Thesis Title Ethno-religious Conflict in the Three Southern Bordered Provinces of Thailand:
Reflections from the Narratives of Thai Buddhist Teachers

Author Miss Siripailin Sing-in

Degree Master of Arts (Social Development)

Thesis Advisor Lecturer Dr. Apinya Fuengfusakul

ABSTRACT

248268

This thesis is one of attempts to make understanding the problems concerning ethnic and religious conflict occurring in Thailand's three southernmost provinces. The analytical analyses cover diverse forms of "narrative" such as historiography, scholarly works, literatures, songs, and films. The core element of this work is the narratives about life and experience of Thai Buddhist teachers, starting from their background, career paths as a teacher, and life before the insurgency outbreak following by the violent climate since 2003 to the present. This study employs a qualitative research method, especially an informal in-depth interview, and analyzing the narratives by interpreting with the emphasis of intersubjective in order to show the articulation of different cultural lens between narrators and the researcher. This analysis depicts how teachers locate themselves, students, insurgents, state, and villagers in the narratives, including considering what logics, emotion, and sentiment behind the narratives are. Three main concepts narrative, violence, and Thai state and Malay-Muslim on ethnic and religious conflict are employed.

This work tries to argue that "otherness" is constructed from different kinds of discourse for instance, state's discourse, Pattani discourse, and academic discourse. They are developed to be stronger ethnic and religious conflict leading to variable forms of violence.

Particularly, the generalizing images upon the Malay-Muslim by state generate the cultural violence resulting in division in a local community. The relationship gap of people between different ethnicities and religions become wider following by other forms of violence. For example, direct violence causes the death of people including teachers' life. This is still doubtful that why teachers are main targeted of violence. The duty of teachers are discussed in a way that they are

representatives of the Thai state and puppets manipulated by the state's discourse for assimilating Malay-Muslim to be Thai which makes the insurgency is intended to attack the state back.

This thesis shows three main finding from the narratives of teachers' life and experience. First, the narratives of Thai Buddhist teachers indicate that they are not the puppets of the state's discourse. They sometimes are dominated by discourse with and without consciousness, while they sometimes criticize this state's discourse as well. Second, the definition for Malay-Muslim given by the Thai Buddhist teachers is not a single dimension which is contrast to the state's definition giving to Malay-Muslim with the eye of "otherness". Thai Buddhist teachers give different and overlapped meanings for Malay-Muslim according to different experience of each teacher. Some see that although Malay-Muslim are different ethnicity and religion or the other, they are not necessary rivals all the times. Third, this thesis comes across that, teachers' emotions and sentiments are ambivalence. On one hand, they have attachment with and favor to Malay-Muslim; on the other, they feel anxious, fear, and hatred to Malay-Muslim. In conclusion, the narratives of Thai Buddhist teachers open the opportunity for them to review their relationship with people from different ethnicities and religions which reflects that they really desire to live peacefully together.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	7
1.2 คำถามการวิจัย	14
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	14
1.4 ทบทวนงานศึกษาและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	14
1.4.1 แนวคิดว่าด้วยเรื่องเล่า (Narrative)	15
1.4.2 แนวคิดว่าด้วยความรุนแรง	25
1.4.3 ประเทศไทยกับมลายูมุสลิมบนความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนา	30
1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	41
1.6 วิธีการศึกษา	44
1.7 คำนียามศัพท์	47
1.8 การนำเสนอวิทยานิพนธ์	48
บทที่ 2 อานาจของเรื่องเล่าแห่งปัตตานี	50
2.1 ประวัติศาสตร์ปัตตานีมีเรื่องเล่า	51
2.2 จากเรื่องเล่าสู่ นโยบายรัฐที่มีต่อปัตตานี	57

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.2.1 นโยบายรัฐในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์	57
2.2.2 นโยบายรัฐต่อปัตตานีใน“ยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง”	58
2.2.3 ปัตตานีใน “ยุคนโยบายการพัฒนา”	60
2.2.4 ปัตตานีในนโยบายความมั่นคงชาติไทย	62
2.2.5 นโยบายพัฒนาปัตตานี	63
2.2.6 นโยบายการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนใต้	65
2.3 จากนโยบายรัฐสยามสู่คนปัตตานี	67
2.4 การปะทะกันของชุดเรื่องเล่าว่าด้วยประวัติศาสตร์ปัตตานี	72
2.5 สรุป	75
บทที่ 3 วาทกรรมรัฐกับภาพตัวแทนของครูไทยพุทธในสื่อ	78
3.1 วรณกรรมในเปลวไฟ: พิเชฐ แสงทอง วิเคราะห์วรรณกรรมของครูไทยพุทธ และวรรณกรรมที่มีครูไทยพุทธเป็นตัวเอกในยุค พ.ศ. 2510-2524	79
3.1.1 สายตาที่ครูไทยพุทธมองตนเอง	80
3.1.2 สายตาที่มองชาวมลายูมุสลิม	81
3.1.3 สายตาที่มองการศึกษาและการพัฒนาของรัฐ	83
3.1.4 สายตาที่มองบทบาทครู	84
3.1.5 สายตาต่อความรุนแรง	85
3.1.6 ภาพสะท้อนเสียงของชาวมลายูมุสลิมในเรื่องเล่า	86
3.2 เมื่อครูไทยพุทธกลายเป็นเรื่องเล่า: ครูจุฬิงวีรสตรีผู้เสียสละ	87
3.2.1 ครูจุฬิงในเว็บไซต์วิกิพีเดีย	88
3.2.2 รัฐเล่าถึงครูจุฬิงผ่านการมอบรางวัลต่างๆและการสร้างหอศิลป์ ครูจุฬิง ปงกันมูล	89
3.2.3 บทเพลงถึงครูจุฬิง	91
3.2.4 ภาพยนตร์พลเมืองจุฬิง	92

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.5 จากเชิงรายสู่ 3 จังหวัดชายแดนใต้: เสียงสคของผู้คนในสังคม ที่เล่าถึงครูจูลิง	95
3.3 สรุป	98
บทที่ 4 เรื่องเล่าจากประสบการณ์ของครูไทยพุทธ: อยู่อย่างสันติสุข	101
4.1 บ้านเกิด	103
4.2 เส้นทางสายครู	106
4.3 ครูไทยพุทธกับชาวมลายูมุสลิม: ในวันแห่งความสุข	111
4.3.1 ญาติ	111
4.3.2 เพื่อนบ้าน/คนในชุมชนใกล้เคียง	112
4.3.3 เพื่อน	114
4.3.4 สังคมอันเกิดจากการทำงาน	116
4.3.5 การไปร่วมประเพณีพิธีกรรม	120
4.3.6 ไทยมุสลิมกับมลายูมุสลิม	124
4.3.7 ศาสนาอิสลาม	125
4.3.8 ฝ่ายต่อต้านรัฐ	127
4.3.9 สายตาที่ชาวมลายูมุสลิมมองครูไทยพุทธ	129
4.4 สรุป	131

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 เรื่องเล่าจากประสบการณ์ของครูไทยพุทธ: เป็นทุกข์เพราะความรุนแรง	135
5.1 ไม่ใช่เมื่อวาน ไม่ใช่วันนี้แต่นานมาแล้ว	135
5.1.1 ในรั้วโรงเรียน	136
5.1.2 นอกรั้วโรงเรียน	146
5.2 เหตุความรุนแรงระลอกใหม่ในปี พ.ศ. 2547	152
5.2.1 ทุคข์จากความรุนแรง	152
5.2.2 เหตุแห่งความรุนแรง	154
5.2.3 ทำไมต้องฆ่าครู	157
5.2.4 การอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรง	161
5.3 เส้นแบ่งแห่งความกลัว	162
5.3.1 ต่างคนต่างกลัว	162
5.3.2 ระยะห่างในความกลัว	164
5.3.3 ปัจจุบันในวันวาน	171
5.4 สรุป	174
บทที่ 6 ประสบการณ์ชีวิตของครูไทยพุทธ: ในความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนา	180
6.1 สายตาที่ครูไทยพุทธมองตนเอง	181
6.2 สายตาที่ครูไทยพุทธมองชาวมลายูมุสลิม	186
6.3 สายตาที่มองการศึกษาและการพัฒนาของรัฐ	188
6.4 สายตาที่มองบทบาทครู	195
6.5 สายตาต่อความรุนแรง	196
6.6 เสียงของชาวมลายูมุสลิมในเรื่องเล่า	199
6.7 สรุป	203

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 7 บทสรุป	210
บรรณานุกรม	226
ภาคผนวก	233
ประวัติผู้เขียน	241

สารบัญภาพ

รูป	หน้า
1.1 แผนภาพกรอบแนวคิด	43
3.1 รูปจำลองครุฑหลัง	87
3.2 รูปวาดที่มีผู้มอบให้ครุฑหลัง	90
3.3 โปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง พลเมืองจูลิง	93
3.4 แผนภาพผังแสวงหาจากเรื่องเล่าถึงครุฑหลัง	95